III. évfolyam, 302. szám Új MAGYARORSZÁG 1993. december 28., kedd
HITÉLET

A túlélés művészete

Interjú Gábor Bertalan nagykaposi katolikus pappal

– Nagykapos lakossága majdnem a legkeletibb nyúlványa a szlovákiai magyarságnak.

– Pontosan az etnikai határon vagyunk. A következő falu már szlovák. Végvár... A végváraknak történelmileg és most is különös küldetésük van. Be vagyunk szorítva, ami bizonyos értelemben jó, mert rákényszerít bennünket a védekezésre. Miként a testünk védekezik, ahogy különböző ellenszérumokat termel. Mi ezt nem szégyelljük, nem zúgolódunk miatta. Ez történelmi küldetés, amit a pap számára a Gondviselő szabott ki. Ha Istennek egy néppel terve van, mindig küld hozzá pásztorokat, vezető egyéniségeket. Ha Istennek már nem lesz terve a néppel, akkor nem ad nekik egyéniségeket.

– Mégis kikkel van terve a Gondviselőnek?

– Nagykaposnak mintegy 10 ezer lakosa van. Ebből 3 ezer szlovák, 6 ezer magyar. Felekezetek szerint 4200 római katolikus, 2 ezernél több református, 900 körüli a görög katolikusok száma. A többi közömbös.

– Az utóbbi kapcsán egy frissen szerzett, döbbenetes élményemet szeretném idézni. A városháza mellett álltam meg, sétálgattam a környéken, ahol a Sztálin-barokk jegyében épült többszintes bérházak vannak. Közelebbről szemlélve a látvány iszonyatos volt, hiszen a húsz-harminc éve épült házaknak csak falai voltak, az ajtókat, ablakokat, a berendezéseket ellopták vagy elvitték.

– A hatvanas években behozták a környező falvakból a cigányokat ezekbe a házakba. Később aztán rájöttek, hogy ez nem jó és a város szélén építettek nekik egy tanyát. Most ott laknak. A kísértetházakat rendbe akarja hozni az önkormányzat. Úgy hallottam, hogy majd Ukrajnából hazatelepülő szlovákokat hoznak ezekbe a lakásokba. Lehet, hogy akkor minden kezdődik elölről.

– Sok a békétlenség az emberek között?

– Azt nem merném mondani, hogy nagy lenne a gyűlölködés. Itt valamennyien kisebbségben vagyunk. A szlovákok a magyarokhoz mérten, mi magyarok viszont szlovákiai méretben vagyunk kisebbségben. A reformátusok, a katolikusok, a görög katolikusok, tehát mindnyájan kisebbségben vagyunk. A kisebbségi sors finomabbá teszi az embert. Hamarabb tudunk nyitni, hamarabb tudunk toleránsak lenni egymás iránt. A plébánia magyar, de vannak itt szlovákok is. Örülök, ha eljönnek, velük szlovákul beszélek. Az anyanyelvem magyar, magyarul érettségiztem, magyar a műveltségem. De engem még nem hallottak a szlovákkal magyarul beszélni. A másikat azzal tisztelem meg, hogy vele az anyanyelvén beszélek.

– Az ebben rejlő erőt felhasználva lehet itt újat kezdeni?

– Igen. A várost újjá kell építeni. Minden építkezés egy kultúrát tükröz. Ha nincs az emberekben szépérzék, ha nincs belső kultúrájuk, akkor alkotásuk sem lesz maradandó, nem lesz világraszóló. Ezért tartom fontosnak és jelentősnek azt a lelkületet, ami a negyven év nyomása alatt alakult ki. Teher alatt növekszik a pálma, tehát annak a múlt rendszernek, mégiscsak volt pozitívuma bizonyos értelemben. Az elnyomás egymásra utalta az embereket, rákényszerültünk arra, hogy összetartsunk. Van mire építeni. Nem rosszabbak ezek az emberek. Sőt, értéket is hordozunk magunkban. Van mit felmutatnunk az anyanemzet felé is. Mert mi jobban tudjuk mit jelent magyarnak lenni ideát.

– Plébános úr alaposan megszenvedte a rendszerváltás előtti éveket.

– Erről nem szívesen beszélek, hiszen hozzátartozik az emberi élethez. Mindig tudtam és tudom ma is, hogy egy helyzetet túl kell élni. A túlélés művészet. És nem nekem kell túlélni, hanem rajtam keresztül a népemnek. Ezért vállaltam. Mielőtt felszenteltek volna, mottót kellett választanom. Az enyémen kicsit megütköztek az elöljáróim, mert nem a szentírásból választottam, hanem XXIII. János pápától. A mottóm így szól: *Hűnek kell maradni elhatározásomhoz, jó akarok lenni mindig mindenkihez.* És bárki jött hozzám, vagy jön hozzám, törekszem arra, hogy valamit megsejtessek ebből. A múlt rendszerben nem egyszer jöttek fogdmegek is.

– Mit róttak fel bűnéül?

– Nem csuktak be, csak elítéltek, feltételeset kaptam. Van egy nagyon jó barátom, *Kertész Feri*, aki most Füzéren pap. Az én történetemben igazán ő a főszereplő. 1981-ben jöttem ide és még a legrosszabb évben is volt 80-90 elsőáldozóm. Nem lett volna szabad tanítani, de én a templomban mindig tanítottam. Amikor eljött a karácsony, szerettem volna valamit adni a gyerekeknek. Magyarországon akkor már megjelentek a vallásos könyvek és Feri révén meg tudtam azokat szerezni. A szlovák gyerekeknek nem akartam magyar könyvet

adni, Feri szerzett nekik szlovákot. Berakta a Trabantjába, eldugta és áthozta egyszer, kétszer, háromszor. A legelső csomagok egyikét karácsony előtt hozta. Minden gyereknek tudtam adni valamit és mindenkinek az anyanyelvén! A szlovák nyelvű könyvek viszont feltűntek az „illetékeseknek", kezdték figyelni, honnan származnak. 1984-ben a határon szétszedték Feri Trabantját és megtalálták benne a könyveket. Kiutasították, öt évre szólóan nemkívánatos személy lett Csehszlovákiában.

– *És mi történt Önnel?*

– Hozzám is eljöttek... Itt volt az ágyamnál kinyitva a „bűnjel": *Szlonyiná radá.* Hirtelenjében azt se mondhatnám, hogy nem ismerem a könyvet. Nos elítéltek, mert ezt a könyvet az eperjesi filozófiai fakultás egyik professzora államellenesnek minősítette.

– *A nagy változások óta hogyan alakulnak itt a dolgok?*

– Mindig az vigasztal, hogy volt már rosszabb is, és kibírtuk. Manapság az emberek éhezik és szomjúhozzák az igazságot. Ez pedig nagy kihívás az egyház számára. A múlt rendszerben nehezebb, de egyúttal könnyebb is volt. Ha valaki eljött a templomba, vagy a plébániához segíteni építkezni, az egyben tanúságtétel volt. Ma másképpen kell cselekedni. Az az érzésem, hogy nem tudunk kivetkőzni a múltunkból. Lőcsén egymillió ember gyűlt össze a búcsúra. Ezzel azonban nem szabad megelégedni. Nem lehet kritérium a tömeg, hiszen a május elsejéken is sokan vonultak! Én nem akarom, hogy tömegben gondolkodjunk. Ha az emberekben adott az éhség az igazságra, akkor most arra kell törekednünk, hogy ennek a kihívásnak az egyház részéről eleget tudjunk tenni. Ezeket az igazságokat kellene aprópénzre váltani. Ebben látom egyik nagy feladatomat, küldetésemet.

– *Miképpen látja az anyaországgal való kapcsolatok alakulását? Hogyan látja az itt élő magyarság jövőjét?*

– Mindig a felszínre kerül, hogy Magyarországon keveset tudnak rólunk. Sérelmezzük is, amikor azt mondják rólunk kassai, nagykaposi, királyhelmeci, lőcsei, rozsnyói vagy nagykaposi polgárokról; Jé maga oda való és milyen szépen beszél magyarul! – Az, hogy nem tudnak rólunk odaát, az nemcsak az ő vétkük, hanem a miénk is. Mert a század elején itt működött és 1920–30-ig ebben a templomban prédikált *Mécs László.* Az akkori világ megismerte Nagykapost, hiszen volt a városnak egy egyénisége. Ha rólunk nem tudnak, a felvidékiekről, az erdélyiekről vagy a bácskaiakról keveset tudnak, abban mi is vétkesek vagyunk. Mert lennie kell egy egyházközségnek, egy papnak, egy Csemadok-elnöknek, vagy egy olyan iskolának, akikre felfigyelnék. Ápolnunk kell az együvé tartozást, közösen kell értéket teremtenünk. A magyarság nem az, amelyik Magyarországon van, pontosabban nemcsak az.

Mi is értéke vagyunk az anyanemzetnek. Összetartozunk és mi megtanultunk kisebbségben gondolkodni. Tudatosítanunk kell, hogy itt élünk Szlovákiában. Egy olyan állami formában, amely most elnyerte önállóságát. Lassan már 75 éve itt élünk, s ha felnőtté vált az anyanemzet, akkor valamiképpen felnőtté kell válni a kisebbségnek is, fel kell egyenesednie a szlovákiai magyarságnak. Ez a 75 év nem sok, de nem is kevés. Itt már irodalom, művészet, egy sajátos kultúra teremtődött. Ezt kellene értékként megmutatni és elfogadtatni az anyanemzettel, sőt, ugyanezt értékként megmutatni a szlovák nemzetnek is.

Pethő László